

**ВИМОГИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА З ПСИХОЛОГІЇ**

Вимоги до написання та захисту випускної кваліфікаційної роботи бакалавра психології: методичні рекомендації (2022) / укладач Лозова О.М. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри практичної психології.
Протокол № 1 від 27.09.2022 р.

© Лозова О.М., 2022

I. Загальні вимоги

Випускна кваліфікаційна робота бакалавра є роботою науково-методичного характеру. За своїм змістом вона має відповідати сучасному рівню розвитку науки та суті наукового завдання. Випускну роботу потрібно подати в такому вигляді, який дозволяє оцінити, наскільки повно відображено й обґрунтовано в ній положення, висновки та рекомендації, їхня теоретична новизна, практична значущість.

Сукупність поданих на захист результатів має свідчити про наявність у бакалавра навичок і умінь проведення наукової роботи в обраній сфері. Науковий рівень випускної роботи має відповідати програмі навчання. Її виконання має не тільки вирішувати наукові завдання, але й демонструвати рівень наукової кваліфікації автора, готовність самостійно вести науковий пошук, бачити професійні проблеми, володіти найбільш загальними методами дослідження, розробляти конкретні методики для збору емпіричного матеріалу, аналізувати та узагальнювати одержані дані й робити відповідні висновки (згідно з поставленими у випускній роботі дослідницькими завданнями).

Випускна робота має містити титульну сторінку, зміст, вступ, основну частину (2-3 розділи), висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, а також додатки (за необхідності). Обсяг основного змісту роботи (без списку використаних джерел і додатків) – 50 сторінок комп'ютерного набору.

При написанні випускної роботи студент має обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Якщо використовується запозичений матеріал без посилань на автора та джерело, випускна робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження (без права повторного її захисту).

У випускній роботі необхідно стисло, логічно та аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень,

тавтології. Її подають на кафедру за місяць до захисту у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердому переплетенні, в одному екземплярі.

II. Етапи роботи

1. Вибір теми. Вибір теми для випускної кваліфікаційної роботи не повинен мати випадковий характер. Студент уже впродовж написання роботи має визначитись у своїх наукових інтересах, у межах яких він хотів би працювати й надалі. Тематику випускних робіт розробляє випускова кафедра, затверджує її на засіданні; схвалює теми Вчена рада Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти. Проте студент має право не тільки вибору теми із запропонованого кафедрою списку, але й можливість запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки, наприклад: досліджувати надалі, поглиблювати та розвивати результати своєї курсової роботи тощо.

При обранні теми студент має враховувати свої науково-пізнавальні інтереси, нахили, а також такі фактори, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження тощо.

Назва теми випускної роботи має бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми (завдання), вказувати на мету дослідження, його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий (4-5 слів) підзаголовок.

У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Окремі питання...», «Матеріали до вивчення...», «Профорієнтаційна консультація як...» та ін., в яких не відображено достатньою мірою суть проблеми.

2. Планування роботи. Після затвердження теми на засіданні випускової

кафедри практичної психології планування часу для виконання роботи здійснюється згідно наведеними нижче термінами.

Алгоритм написання бакалаврської роботи складається з:

1. Ознайомлення із орієнтовною тематикою бакалаврських робіт (перший тиждень вересня).

2. Консультації із керівником з приводу обрання теми, яка буде досліджуватися (впродовж усього періоду написання бакалаврської роботи) (до 15 вересня).

3. Уточнення (у разі потреби) та затвердження теми бакалаврської роботи (до 20 вересня).

4. Укладання бібліографічного списку наявних джерел з обраної тематики (до 1 жовтня).

5. Опрацювання літератури з теми бакалаврської роботи. Складання плану / змісту бакалаврської роботи (до 1 листопада).

6. Розробка науково-категоріального апарату: об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження (до 10 листопада).

7. Написання теоретичної частини бакалаврської роботи / Розділ 1 (до 1 січня).

8. Проведення емпіричного дослідження за розробленою схемою та опис його результатів у Розділі 2 (за результатами констатувального етапу) (до 15 лютого).

9. Підготовка матеріалів формувального етапу (у разі потреби) та його здійснення. Аналіз результатів, отриманих під час дослідження, представлення їх у Розділі 2 (до 1 квітня).

10. Формулювання загальних висновків роботи відповідно до поставлених завдань (до 10 квітня).

11. Оформлення бакалаврської роботи відповідно до вимог; подання на рецензування та антиплагіатну перевірку (до 20 квітня).

12. Проведення остаточного редагування бакалаврської роботи після

антиплагіатної перевірки (до 1 травня).

13. Підготовка доповіді та презентації до захисту бакалаврської роботи (до 10 травня).

3. Звітування на кафедрі. Бакалавр звітує на кафедрі про стан виконання випускної роботи не менше трьох разів: про результати теоретичного аналізу проблеми (перший розділ), про результати емпіричного дослідження (другий, або другий і третій розділ) та на попередньому захисті роботи. Звітування передбачає особисту присутність бакалавра та наявність у нього роздрукованого варіанту розділу з висновками. Члени методичної комісії кафедри проводять зі студентом співбесіду з метою контролю готовності розділу і надання рекомендацій методичного характеру. Під час другого звіту (про виконання емпіричного дослідження) студент має представити на кафедру заповнені учасниками емпіричного дослідження бланки методик. Третє слухання передбачає повну готовність роботи (повний обсяг, завершені підрахунки, висновки) та проходить у формі попереднього захисту зі презентацією її основних результатів. За результатом попереднього захисту методична комісія кафедри практичної психології приймає рішення про допуск студента до захисту роботи перед державною Екзаменаційною комісією (ЕК).

Випускна робота «має бути подана здобувачем першого (бакалаврського) освітнього рівня в друкованому та електронному варіантах не пізніше ніж за 30 календарних днів до початку роботи державної Екзаменаційної комісії. За відсутності своєчасного подання бакалаврської роботи до визначеного терміну, кафедра має право не допустити здобувача до складання державної підсумкової атестації як такого, що не виконав вимоги навчального процесу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У протоколах засідань кафедри, в порядок денного яких включено питання щодо стану підготовки бакалаврських робіт, фіксується стан виконаного наукового проекту з відсотковою деталізацією

(Рішення Вченої ради Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка від 16 листопада 2016 року).

Таким чином, не пізніше, ніж за 30 днів до початку роботи державної Екзаменаційної комісії випускна робота має бути подана на кафедру: в електронному вигляді (1 екземпляр) на пошту кафедри практичної психології kpp.fpsrso@kubg.edu.ua для розміщення на гугл-диску кафедри, а також у роздрукованому вигляді (1 екземпляр, зшитий твердою палітуркою разом зі супровідними документами).

Під супровідними документами маються на увазі такі документи: відгук наукового керівника; рецензія від кандидата психологічних наук, що працює в Інституті людини Університету; завірена круглою печаткою рецензія від кандидата психологічних наук, що працює в іншій організації або зовнішню рецензію може підписати фахівець без наукового ступеня (це може бути роботодавець), печатка організації обов'язкова; довідка про перевірку роботи в системі «Антиплагіат» (скріншот). З метою своєчасного отримання довідки про відсутність плагіату студент має заздалегідь, не пізніше, ніж за 10 днів, розмістити роботу в системі «Антиплагіат».

Особливо суттєвим є дотримання логічної послідовності виконання етапів роботи. Встановлення конкретних термінів проведення дослідження не тільки сприяє самоорганізації студента, але й дає можливість своєчасно отримати допомогу наукового керівника, який має на всіх етапах виконання випускної кваліфікаційної роботи здійснювати консультування студента, уточнювати зміст роботи, контролювати хід підготовки випускної роботи.

4. Розробка наукового апарату дослідження. Науковий апарат випускної кваліфікаційної роботи (актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, його мета, завдання дослідження, методи дослідження та ін.) визначається у вступі.

Актуальність обраної теми – це її наукове та практичне значення, тобто

усвідомлення того, де можна загалом або частково використати її результати: в діяльності самого студента або після успішного захисту вони стануть надбанням широкого кола людей, яких цікавить ця проблема. У зв'язку з цим тема випускної роботи має бути актуальною, а сама робота містити матеріали, корисні для практиків. Обґрунтування актуальності теми дослідження здійснюється на основі аналізу проблемної ситуації, яка відображає суперечність між реальним станом об'єкта дослідження та сучасними завданнями (наприклад, особистісний розвиток майбутнього фахівця у процесі реформування вищої освіти в Україні). Опис актуальності не має бути багатослівним – обсягом до 1 сторінки. При формулюванні актуальності доцільно проаналізувати хто з науковців вивчав проблему, дотичну до обраної студентом для дослідження (це можуть бути послання на кандидатські дисертації, монографії, наукові статті). Наприклад:

Тема роботи «Психологічні особливості професійної ідентичності студентів у сфері технічної інженерії».

Актуальність і доцільність дослідження. Актуальність дослідження професійної ідентичності пов'язана з різкими соціально-трансформаційними змінами, виникненням нових статусно-рольових і професійних позицій майбутнього фахівця. В умовах соціальних змін, підвищення вимог до сучасного спеціаліста, набута професійна ідентичність особистості виступає важливою передумовою вдалої та ефективної адаптації на етапі професійного становлення. Саме сформована професійна ідентичність є суттєвим чинником подолання кризи ідентичності, попередження особистісних і професійних криз, пов'язаних із специфікою соціально-економічних змін у суспільстві, набуттям гідного професійного статусу.

Оскільки ідентичність загалом транслює складну психічну реальність, яка включає в себе різні рівні свідомості та соціогенетичні основи, професійна ж ідентичність, як один з ефективних видів досліджуваного феномену, пов'язаного з формуванням ролі особистості в ході підготовки до виконання професійної діяльності, забезпечується розумінням особистості щодо свого місця в суспільстві та специфіки професійного співтовариства, розумінням себе як представника певного виду діяльності.

Усвідомлення професійної ідентичності студентами коледжу технічно-інженерного напрямку підготовки стимулює психологічні зрушення в особистісному зростанні, сприяє відкритості до застосування та впровадження нових освітніх технологій, підвищенню критичного рівня володіння та систематизації інформаційного контексту.

Дослідження проблеми професійної ідентичності технічних інженерів ускладнюється тим фактом, що в сучасній трансформаційній ситуації українського суспільства, особистість під впливом зовнішніх факторів змушена подекуди змінювати професійні уподобання та вдало встигати адаптуватись до появи нових критеріїв якості підготовки, в результаті – досягати успіху в справі можуть тільки ті, хто володіє ефективними стратегіями адаптації до нових вимог та умов, що стрімко змінюються та характеризуються невизначеністю.

Нестабільність політичної, соціально-економічної ситуації в державі особливим чином

впливає на усвідомлення, становлення та набуття професійної ідентичності студента коледжу, що й обумовлює актуальність проблеми дослідження професійної ідентичності особистості, що зростає.

Наше дослідження покликане визначити основні психологічні особливості усвідомлення студентами складників професійної ідентичності, які під впливом перебігу кризи ідентичності, можуть вступати в конфлікт один із одним, призводити до ідентифікаційної неузгодженості ідентичності майбутнього фахівця.

Наступним етапом є визначення науково-методологічного апарату дослідження.

Об'єкт дослідження – частина об'єктивної (психологічної) реальності, яку потрібно дослідити.

Предмет дослідження – якийсь конкретний бік, аспект, властивість або відношення об'єкта дослідження. Об'єкт – це ціле; предмет – якась його частина. Предмет наукового дослідження міститься в межах об'єкта як вузька, чітко окреслена частина реальності, яка безпосередньо досліджується.

Наприклад: об'єкт – професійна ідентичність студентів, предмет – психологічні особливості професійної ідентичності студентів технічних спеціальностей.

Чітке формулювання об'єкта і предмета дослідження (не занадто широкого та не дуже вузького) дає змогу дослідникові отримувати справді наукові, конкретні знання, які можна реально впроваджувати в навчальний процес.

Потрібно зазначити, що той самий об'єкт дослідження може мати кілька предметів дослідження. Наприклад, об'єкт психологічного дослідження – адаптація першокурсників до навчання у вищій школі. Його предметом може бути, наприклад: 1) особливості дидактичної адаптації першокурсників до вивчення психології у ВНЗ; 2) індивідуально-особистісні та соціально- психологічні чинники успішної адаптації першокурсника до ВНЗ; 3) особливості соціальної адаптації першокурсників до умов спільної діяльності в студентській академічній групі тощо.

Після визначення об'єкта та предмета надзвичайно важливо в науковому

дослідженні визначити мету та окреслити його завдання.

Мета наукового дослідження – головний елемент структури і надзвичайно важливий методологічний інструмент дослідження.

Наприклад: метою роботи є теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості професійної ідентичності студентів у сфері технічної інженерії.

Для правильного визначення мети дослідження потрібно чітко з'ясувати:

1. Сутність досліджуваної проблеми та її головні суперечності, основні проблемні питання теоретичного та (або) експериментального характеру, які підлягають вирішенню шляхом наукового дослідження.

2. Сучасне теоретичне знання, яке може бути використане для пояснення структури і законів функціонування об'єкта, який вивчається.

3. Основні шляхи та обсяги необхідного теоретичного та (або) експериментального обґрунтування предмета дослідження.

4. Відомі в психології методи і засоби для проведення теоретичного та (або) експериментального вивчення предмета.

Не потрібно формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Треба, наприклад: «Теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати програму стимулювання самоактуалізації майбутніх педагогів у навчально-виховному процесі ЗВО» або «Теоретично обґрунтувати й експериментально підтвердити вплив когнітивно-стильових відмінностей особистості майбутніх психологів на їхнє професійне становлення».

Від мети залежить окреслення конкретних *завдань дослідження*. Останні визначають вибір методів і розробку конкретних методик, які є основою проведення подальшого дослідження.

Основними методологічними вимогами до виокремлення завдань дослідження є такі:

1. Завданнями дослідження називають проблемні запитання, відповіді на які необхідні для досягнення мети дослідження.

2. Визначення, формулювання і послідовність викладу завдань дослідження мають чітко відповідати його темі, об'єкту, предмету та меті.

3. Сукупність поставлених у дослідженні завдань повинна бути мінімальною, достатньою для досягнення мети дослідження.

Наведемо приклади розробки методологічних засад дослідження конкретної випускної роботи.

Приклад 1.

Тема випускної роботи: «Ціннісні орієнтації у формуванні особистості майбутнього психолога».

Об'єкт дослідження – формування особистості студента-психолога в процесі професійної діяльності.

Предмет дослідження – становлення ціннісних орієнтацій у структурі особистості майбутнього психолога в процесі його професійної підготовки.

Мета – виявити особливості становлення ціннісних орієнтацій особистості студентів I-V курсів.

Завдання дослідження:

1) Визначити місце і роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості студента як майбутнього психолога.

2) Якісно охарактеризувати змістовний бік ціннісних орієнтацій, які визначають професійну спрямованість майбутнього психолога.

3) Розкрити динаміку ціннісних орієнтацій унаслідок професіоналізації особистості студента.

Приклад 2.

Тема випускної роботи: «Система корекційної виховної роботи вчителя початкової школи з педагогічно занедбаними дітьми».

Об'єкт дослідження – корекційно-виховна робота вчителя з педагогічно

занедбаними дітьми, які виявляють агресію.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови корекційно - виховної роботи з педагогічно занедбаними дітьми молодшого шкільного віку.

Мета – визначити зміст корекційно-виховної роботи та умови її ефективності з педагогічно-занедбаними молодшими школярами.

Завдання дослідження:

- 1) Проаналізувати стан розробки зазначеної проблеми в теорії та практиці.
- 2) Визначити критерії оцінки агресивності дитини та показники ефективності корекційної роботи з нею.
- 3) Визначити індивідуальні особливості дітей молодшого шкільного віку з педагогічною занедбаністю.
- 4) Розробити зміст корекційно-виховної роботи вчителя початкових класів з педагогічно занедбаними дітьми та визначити умови її ефективності.

Вступ до випускної роботи містить також узагальнений опис методів та організації дослідження.

Метод дослідження – (від гр. μέθοδος – шлях дослідження, спосіб пізнання) – нормативний обґрунтований спосіб проведення наукового дослідження. Це шлях наукового пізнання, який випливає із загальних теоретичних уявлень про сутність об'єкта дослідження.

Методи збору емпіричних фактів обираються за метою та завданнями дослідження:

- описати факти – спостереження, аналіз продуктів діяльності, бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення життєвого шляху (біографічний метод) та ін.;
- виміряти психічні явища – тести;
- визначити особливості – констатувальний (природний або лабораторний) експеримент;
- знайти фактори, виявити психологічні умови розвитку та перетворити явище – формувальний психологічний експеримент.

Для наукового вирішення психологічної проблеми зазвичай використовується комплекс методів, розробляється і реалізується певна методика (сукупність методів у дії).

Розробляючи план експериментального дослідження, можна обрати один із трьох його шляхів:

1. Лонгітюдний план (шлях, зріз): вивчаються одні й ті самі респонденти впродовж тривалого часу та поетапно проводиться аналіз із порівнянням результатів зрізів.

2. Поперечний план реалізується методом порівняння окремих груп досліджуваних різного віку.

3. Можна застосовувати комбінований план, коли досліджуваними є люди різних вікових груп, але за однією з них (наприклад, одна експериментальна група студентів) проводиться тривале спостереження (лонгітюдне дослідження), а наприкінці порівнюють результати з іншою (контрольна група).

Для обробки одержаного дослідницького матеріалу застосовують відомі в психологічній науці статистичні методи: кореляційний аналіз – числове співвідношення двох різних змінних; факторний аналіз – для визначення спорідненості окремих психологічних тестів на основі порівняння коефіцієнтів кореляції кожного з них. Ефективність вимірювання незалежно від умов проведення визначається поняттям «надійність» і «валідність».

Надійність – ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру. Надійна міра заслуговує довіри, дає стійкі результати, які можна відтворити.

Валідність – це показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена, а також адекватність методу поставленому завданню дослідження.

Вступ містить також короткий опис наукової та практичної новизни випускного дослідження, а також особливості апробації результатів дослідження, наприклад, на практиці, в доповідях на конференціях або семінарах.

Потрібно вказати також базу дослідження (де проводилося дослідження) і опис вибірки (хто був охоплений дослідженням і скільки респондентів брало участь).

Наприкінці вступу вказується структура (з яких елементів складається робота) і обсяг роботи (кількість сторінок, таблиць, схем, використаних джерел, додатків).

Таким чином, вступна частина випускного дослідження дуже важлива за своєю значущістю, адже спрямовує подальшу дослідницьку роботу студента.

5. Аналіз літератури з обраної теми.

Наступним етапом роботи є складання критичного огляду літератури з обраної теми. Якщо у вступі лише коротко і аргументовано пояснюється, чому актуальна в науковому і практичному аспекті ця тема, доводиться необхідність її опрацювання, то ретельний огляд джерел з обраної теми виокремлюється в окремий розділ. Виклад матеріалу можна вести або в хронологічній послідовності, або за проблемними питаннями. Вибір того чи іншого варіанта залежить від характеру теми і зібраного матеріалу, глибини висвітлення окремих питань у науковій літературі.

Наприкінці першого розділу на підставі теоретичного аналізу літератури та її узагальнення формулюються вихідні положення, які й будуть взяті студентом за основу його дослідження, визначатимуть вибраний напрям наукового пошуку.

При доборі літератури з теми необхідна серйозна і кропітка робота, бо слід враховувати, що з кожної проблеми лише за останні десятиліття примножена велика кількість літератури, обсяг якої з кожним роком збільшується. Для полегшення роботи треба використовувати бібліотечні інформаційно-пошукові системи, корисними є також електронні ресурси мережі Інтернет.

Отримана наукова інформація закріплюється в тексті випускної роботи у вигляді словесного або ілюстративного матеріалу, в яких студент впорядковує на свій розсуд наукові факти, доводить наукову цінність або практичну значущість

тих чи інших теоретичних положень, називаючи авторів і покликаючись на джерела, з яких запозичені матеріали або окремі результати.

6. Розробка основної частини роботи. Основна частина випускної роботи вміщує виклад основних методів дослідження та відповідних методик. У ній з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень із виокремленням того нового, що вноситься в розробку означеної проблеми. Студент повинен оцінювати повноту вирішення поставлених завдань, визначати достовірність одержаних результатів (характеристик, параметрів), порівнювати їх з аналогічними результатами українських і зарубіжних дослідників, обґрунтовувати необхідність подальших досліджень.

У процесі обробки одержаного матеріалу виникають, звичайно, окремі питання, деякі з яких студент може вирішити самостійно, звертаючись до першоджерел, до літератури. Проте бувають питання, які потребують консультації з науковим керівником.

При оформленні дослідницького матеріалу корисно складати таблиці, графіки, схеми, діаграми, які обов'язково аналізуються і пояснюються.

7. Формулювання загальних висновків. У загальних висновках описуються найважливіші наукові та практичні результати, одержані в випускній роботі, які мають містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки і практики. Висновки мають бути узгоджені зі завданнями дослідження.

У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати їхню достовірність, викласти рекомендації щодо їхнього використання і подальшого дослідження проблеми.

8. Складання списку використаних джерел та оформлення додатка.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Можна його також розміщувати в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно оформляти за міжнародним бібліографічним стандартом АРА (<http://www.bibme.org/citation-guide/APA/book>) (див. [знизу документа приклади з оформлення](#)).

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, що необхідний для повноти сприйняття роботи: проміжні математичні доведення, формули і розрахунки; таблиці і графіки допоміжних емпіричних даних; методики, протоколи і матеріали дослідження; довідки про впровадження тощо.

9. Підготовка до захисту і захист випускної роботи.

Готуючись до захисту виконаної випускної кваліфікаційної роботи, бакалавр створює презентацію в PowerPoint до своєї роботи та складає тези або конспект свого виступу. У тезах студент має коротко пояснити причини обрання теми, обґрунтувати її актуальність, висвітлити історіографію проблеми, охарактеризувати джерельну базу вивчення питання, коротко повідомити зміст своєї роботи за розділами, а також про те, що виявлено в процесі дослідження. Бажано зазначити, де і ким можуть бути використані одержані в дослідженні результати.

При підготовці до захисту треба визначитися, який матеріал доцільно подати у презентації (визначення, таблиці, малюнки, схеми, діаграми тощо). Вона має містити не більше 10 слайдів. Потрібно також заздалегідь продумати відповіді на можливі запитання під час захисту.

Захист випускної роботи відбувається публічно на засіданні державної екзаменаційної комісії. Порядок захисту випускної роботи встановлено Положенням про державні екзаменаційні комісії. Студент має пред'явити ЕК один екземпляр оформленої згідно з вимогами, надрукованої та переплетеної роботи, а

також підписаний відгук наукового керівника і дві рецензії – внутрішня (з кафедри, де виконувалася випускна робота) і зовнішня (або від фахівця з науковим ступенем, який працює в цій галузі на іншій кафедрі або в іншому ВНЗ, або зовнішню рецензію від фахівця без наукового ступеня (це може бути роботодавець, але печатка організації обов'язкова)).

Студенту надається час для виступу (7 хв.), після чого він відповідає на запитання членів ЕК. Відповідь повинна бути короткою, але чіткою, обґрунтованою і вичерпною.

Після захисту випускна робота зберігається на випусковій кафедрі.

III. Вимоги до оформлення випускної роботи

Випускна робота має свідчити про вміння студента стисло, логічно та аргументовано викласти зміст і результати дослідження, а оформлення її тексту має відповідати загальним вимогам.

Випускну роботу бакалавра друкують за допомогою комп'ютерного набору на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210мм x 297мм) з міжрядковим інтервалом 1,5 до тридцяти рядків на сторінку. Шрифт Times New Roman розміром 14.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – не менше за 20 мм, правий – не менше за 10 мм, верхній – не менше за 20 мм, нижній – не менше за 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, рядок – чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи має бути однаковою.

Титульна сторінка випускної роботи має включати:

- найменування вищого навчального закладу вищої освіти та назву кафедри, де виконана робота;

- прізвище, ім'я та по батькові автора;

- назву роботи; шифр і найменування спеціальності;

- прізвище та ініціали наукового керівника, науковий ступінь, учене звання;
- місто і рік захисту.

На титульному аркуші за підписом завідувача кафедри зазначається «Допущена до захисту».

Зміст подають на початку роботи. Він містить: найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів, зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Текст *основної частини* випускної роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. *Заголовки структурних частин* роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами з вирівнюванням по середині. *Заголовки підрозділів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу в розрядці в підбір до тексту. Вкінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам. Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерація. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою випускної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини випускної роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел, не мають порядкового номера (тобто не можна друкувати: «І. ВСТУП» або «Розділ 3. ВИСНОВКИ»).

Номер розділу ставлять після слова «Розділ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи (пункти) нумерують у межах кожного розділу (підрозділу). Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу (пункту) повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому самому рядку йде заголовок підрозділу (пункту).

IV Критерії оцінювання роботи

№	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критерієм
		Критичний	Середній	Високий	
1	Відповідність назви змісту роботи	0-3	4-7	8-10	10
2	Обґрунтованість актуальності дослідження	0-1	2-3	4-5	5
3	Грамотність визначення об'єкта, предмета і мети дослідження	0-1	2-3	4-5	5
4	Грамотність формулювання гіпотез дослідження	0-1	2-3	4-5	5
5	Використання нової літератури для аналізу проблеми у теоретичній частині	0-1	2-3	4-5	5
6	Дотримання стилістичних норм писемної наукової мови	0-1	2-3	4-5	5
7	Змістова відповідність теоретичної і практичної частини роботи	0-3	4-7	8-10	10
8	Адекватність застосованих методів та методик дослідження	0-3	4-7	8-10	10
9	Наявність математико-статистичного аналізу даних (або якісного аналізу відповідно до специфіки роботи)	0-3	4-7	8-10	10
10	Наявність психологічної інтерпретації даних	0-3	4-7	8-10	10
1	Повнота висновків та рекомендацій за результатами дослідження	0-3	4-7	8-10	10
1	Відповідне до вимог оформлення роботи	0-1	2-3	4-5	5
2					
1	Аргументованість усного захисту результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
1	Наукова компетентність у відповідях на запитання при захисті результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
4					
Разом:		100			

Зразок оформлення титульного аркуша бакалаврської роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти

Кафедра практичної психології

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ- ПСИХОЛОГІВ

Випускна кваліфікаційна робота бакалавра

Шифр групи: ППб-1-19-4.0д

Спеціальність: 053 Психологія

«Практична психологія»

Іваненко Ганна Іванівна

Науковий керівник

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Старинська Наталія

Володимирівна

Київ - 2023

Зразок оформлення змісту бакалаврської роботи

ЗМІСТ	
Перелік умовних скорочень	3
Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичний аналіз різновидів життєвої активності підлітків.....	9
1.1. Психологічні прояви різних форм життєвої активності підлітків: комунікативної, пізнавальної, поведінкової.....	9
1.2. Місце інтернет-середовища у життєдіяльності підлітка.....	14
1.3. Специфіка медіакомунікації підлітків у соціальних мережах.....	19
Висновки до 1 розділу.....	23
Розділ 2. Емпіричне дослідження взаємозв'язку медіакомунікативної, поведінкової та пізнавальної активності підлітків.....	24
2.1. Програма та методичний інструментарій емпіричного дослідження.....	24
2.2. Аналіз результатів дослідження медіакомунікації в системі інших форм життєвої активності підлітків.....	26
2.2.1. Аналіз емпіричних показників медіакомунікативної, поведінкової та пізнавальної активності підлітків.....	26
2.2.2. Аналіз взаємозв'язку медіакомунікативної, поведінкової та пізнавальної активності підлітків.....	37
Висновки до 2 розділу.....	43
Висновки.....	44
Список використаних джерел.....	46
Додатки.....	50

Ілюстрації (рисунок, схеми, графіки та ін.) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунок, схеми, графіки, діаграми, гістограми та ін. позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер рисунку, його назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією

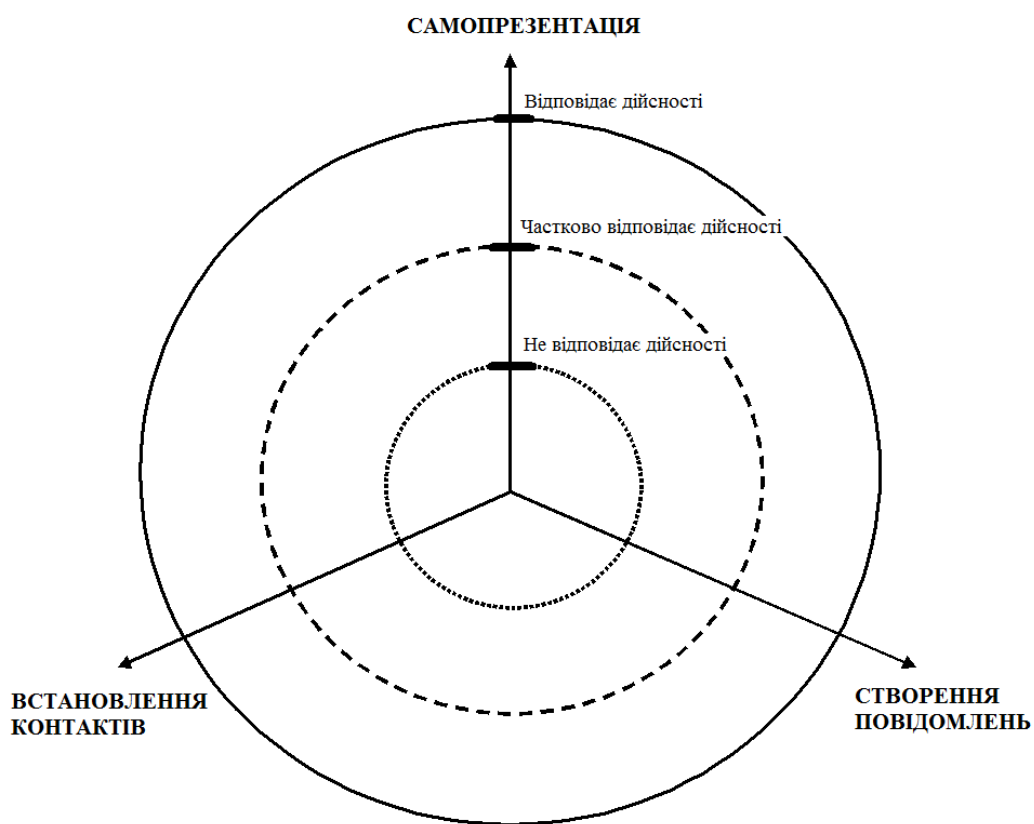

Рис. 1.2. Побудова профілів стилів медіакомунікації відповідно до способів створення віртуальних образів (за І.С. Підгірною)

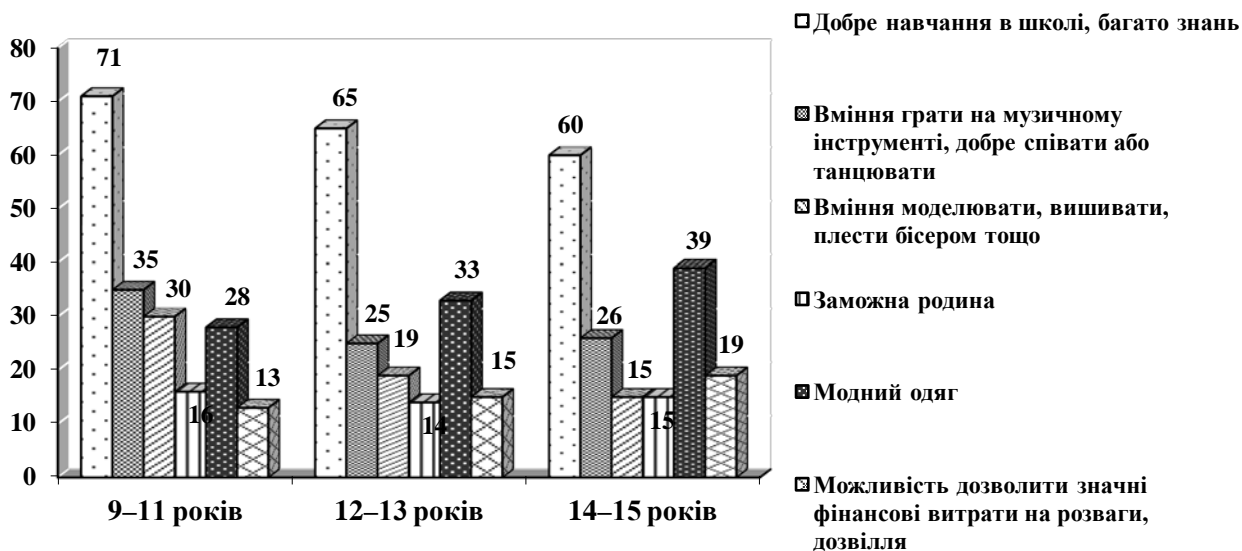

Рис. 2.3. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Що у колі твоїх однолітків-друзів, знайомих може викликати повагу?», (%)

Після розміщення ілюстрації (будь-якого типу) має бути текст, який містить інтерпретацію, доповнення стосовно матеріалу, який унаочнено ілюстрацією. Не припускається розміщення ілюстрацій одна за одною, без зазначених доповнень.

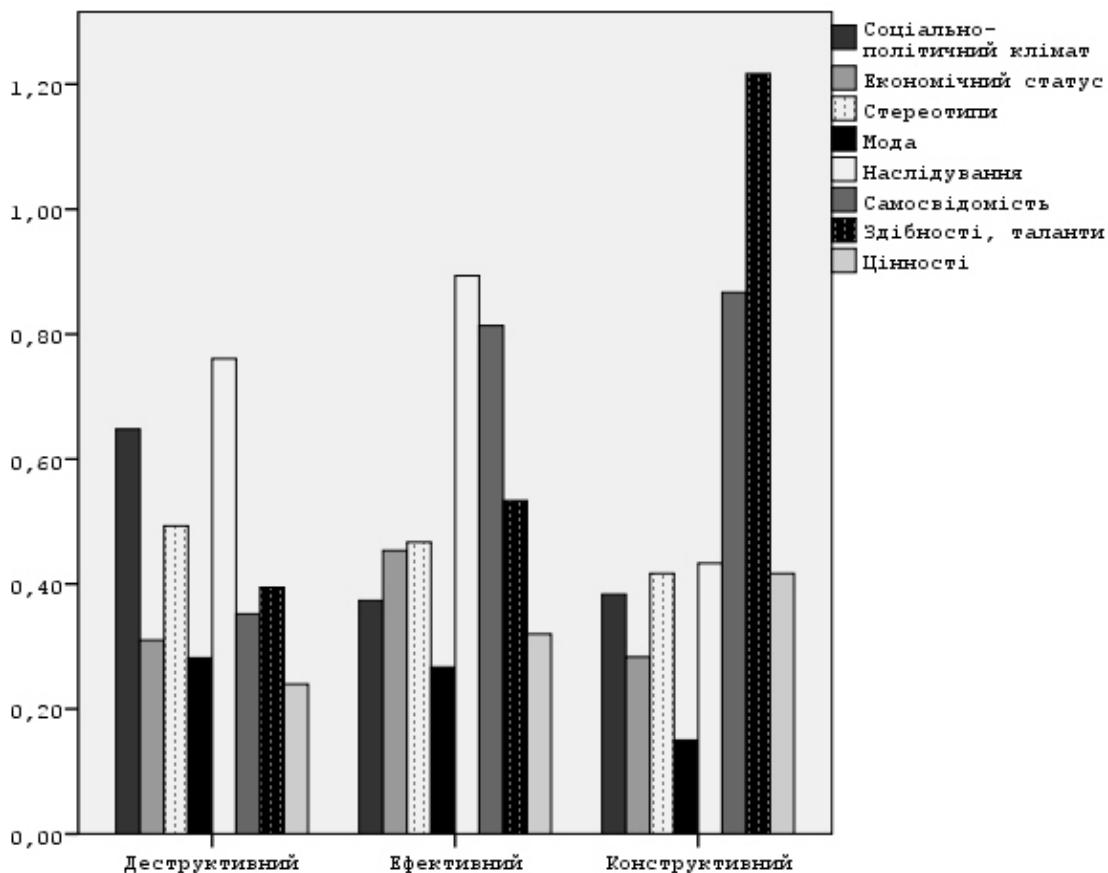

Рис.3.1. Розподіл інтенсивності впливу соціально-психологічних чинників на

професійний вибір старшокласників

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують курсивом напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Таблиця 1.2.

**Взаємозв'язок між рівнем загального перфекціонізму
та рівнем прояву мотивації досягнення успіху**

Рівні загального перфекціонізму	Рівні мотивації успіху (%)		
	уникнення невдачі	тип невиражений	прагнення до успіху
Низький (n = 145)	33,1	42,8	24,1
Середній (n = 368)	26,1	46,7	27,2
Високий (n = 115)	20,9	41,7	37,4

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» та її номер вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл.1.2».

Правила цитування та посилання на використані джерела. При написанні випускної роботи потрібно робити посилання на використані джерела, ідеї і висновки, на яких розроблюється проблема і вирішуються завдання дослідження, а також на рисунки, таблиці, матеріали додатка, які наводяться в самій роботі. Це дає змогу відшукати документи і перевірити достовірність цитованих відомостей, допомагає краще з'ясувати зміст тексту випускної роботи.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починають і закінчують лапками і наводять у тій граматичній формі, в якій його подано у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту

і без перекручень думок автора; пропуск окремих слів при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками;

в) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути дуже точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів;

г) кожна цитата і непряме цитування обов'язково супроводжуються посиланням на джерело за прізвищем його автора у «Списку використаних джерел», наприклад: С.Д. Максименко (Максименко, 2000), Н.Ф. Шевченко (Шевченко, 2013), Г.С. Костюк (Костюк, 1979).

У посиланнях прізвища авторів подаються мовою, якою надруковане джерело, наприклад: (Слюсаревський, 2018), (Kubisek, 1980). Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати також номери сторінок із джерела, на яке дано посилання в роботі, наприклад: (Скрипник, 2019 : 15), або (Скрипник, 2019 : 15-22).

«Формування ідентичності є центральним психологічним новоутворенням юнацького віку, коли переживання ідентичності актуалізується як в особистісній, так і в професійній сферах життя» (Шевченко, 2023 : 150);

«Сила колективної травматизації залежить від багатьох чинників, які можна об'єднати в формі наступних чотирьох принципів: значущості; справедливості; активності; переживання (Горностай, 2013 : 19)».

На всі таблиці, рисунки, які є в роботі, мають бути посилання в тексті, до того ж слово «таблиця», «рисунок» у тексті пишуть скорочено, наприклад: «у табл.1.2», «на рис.3.2».4.4.

Вимоги до оформлення списку використаних джерел. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після загальних висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв. Джерела, якуже було сказано раніше,

можна розміщувати одним із таких способів: в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у порядку появи покликів у тексті, у хронологічному порядку. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно оформляти за міжнародним бібліографічним стандартом АРА (<http://www.bibme.org/citation-guide/APA/book>).

Приклади оформлення відомостей про джерела.

Книги (посібники, монографії)

Один автор. Автор, А.А. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Орап, М.О. (2014). Психологія мовленнєвого досвіду особистості. (Монографія). Тернопіль: Підручники і Посібники.

Два автори. Автор, А.А., & Автор, Б.Б. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Подоляк, Л.Г. & Юрченко, В.І. (2006). Психологія вищої школи. Київ: ТОВ «Філ-студія».

Від трьох до шести авторів. Автор, А.А., Автор, Б.Б., & Автор, В.В. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю) : Видавництво.

Азарян, О.М., Локтев, Е.М., Халлір, Б., Соболев, В.О., & Гаркуша Д.В. (2009) Сучасні тенденції розвитку торговельної мережі України. (Монографія). Донецьк : Дон НУЕТ.

Якщо більше шести авторів, то сьомий та наступні автори позначаються «et al.» Якщо більше шести авторів, сьомий та наступні автори позначаються «et al.»

Книга під заголовком (За редакцією). Редктор(и). (Ред.). (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Фіголь, Н. (Ред.). (2009). Українська мова. Київ: НТУУ «КПШ».

Багатотомне видання (Автор і редактор(и)). Автор, А.А. (Рік видання). Назва видання (Кількість томів). Редактор(и), Місто (повністю): Видавництво.

Олійник, Б. , & Шевчук, С. (Ред.). (2006). Вибрані твори (Т. 1-2). Київ: Українська енциклопедія.

Періодичні видання (журнали, збірники наукових праць)

Електронна стаття з кодом DOI Автор, А.А. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Випуск (Номер), сторінка(и). doi: xxxx

Акімова, Н. (2017). Психолінгвістичний код сайтів новин: колективне авторство. *Психолінгвістика*, 22(1), 15–25. doi:10.5281/zenodo.1087458

Одінцова, А. (2017). Психолінгвістичні маркери мовлення осіб у різних емоційно-психічних станах. *Психологічні перспективи*, 29, 280–291. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2017-29-280-291>

Два автори. Автор, А.А., & Автор, Б.Б. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Акімова, Н., & Акімова, А. (2018). Розуміння тексту як специфічний вид розуміння. *Психолінгвістика*, 24(1), 27–46. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-1-27-46>

Від трьох до п'яти авторів. Автор, А.А., Автор, Б.Б., & Автор, В.В. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Кузікова, С.Б., Тихонова, Є.В., & Курбаков, І.А. (2009). Дослідження феномену саморозвитку особистості в юнацькому віці: концептуальні засади. *Вісник Східноукраїнського національного університету Володимира Даля*. Луганськ, №2 (22). 94–102.

Якщо більше шести авторів, сьомий та наступні автори позначаються «та ін.» / «et al.». Автор, А.А., Автор, Б.Б., Автор, В.В., Автор, Г.Г., Автор, Д.Д., Автор, Е.Е., та ін. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Fan, X., Miller, V. C., Park, K. E., Winward, V. W., Christensen, M., Grotevant, H. D., et al. (2006). An exploratory study about inaccuracy and invalidity in adolescent self-report surveys. *Field Methods*, 18(3), 223–244.

<https://doi.org/10.1177/152822X06289161>

Якщо більше восьми авторів, після шостого та перед восьмим ставиться трикрапка «...». Автор, А.А., Автор, Б.Б., Автор, В.В., Автор, Г.Г., Автор, Д.Д., Автор, Е.Е., ... Автор, Ж.Ж. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного

видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Wolchik, S.A., West, S.G., Sandler, I.N., Tein, J., Coatsworth, D., Lengua, L., Griffin, W.A. (2000). An experimental evaluation of theory-based mother and mother-child programs for children of divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5), 843– 856. doi: 10.1037//0022-006X.68.5.843

Якщо DOI відсутній, але є online доступ до статті

Автор, А.А. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Випуск (Номер), сторінка(и). Режим доступу <http://xxxx>

Дуб, В. Г. (2016) Адаптація студентів-переселенців до вищого навчального закладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологія*, 2 (2), 36–40. Режим доступу: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/794>

Матеріали (тези) конференції. Автор, А.А. (Рік видання). Назва матеріалів, Назва конференції (Місто проведення, дата проведення), (сторінки). Місто (повністю): Видавництво

Іваненко, О.М. (2020) Індивідуальна картина світу суб'єктів освітнього процесу. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень: Тези IV Міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада 2020 року)*. Київ: Національний авіаційний університет.

Автореферат дисертації. Автор, А.А. (Рік видання). Назва автореферату. (Вихідні дані). Місто (повністю) Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Ваганова, Н.А. (2006). Розуміння старшими дошкільниками нової інформації у вербальній і візуальній формах. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Київ.

Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора наук

Орап, М.О. (2014). Психологічні основи організації мовленнєвого досвіду особистості. (Автореф. дис. д-ра психол. наук). Київ.

Дисертації. Автор, А.А. (Рік видання). Назва дисертації. (Вихідні дані). Місто (повністю) Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Ваганова, Н.А. (2006). Розуміння старшими дошкільниками нової інформації у вербальній і візуальній формах. (Дис. канд. психол. наук). Київ.

Електронні ресурси. Автор книги (Не вказана дата публікації).Автор, А.А. (без дати). Назва книги. Режим доступу: <http://xxxxx>

Cambridge Local Examinations Syndicate. (2001). Quick placement test [measurement instrument]. Retrieved from <http://www.vhsaschaffenburg.de/cms/media/download/238/oxford-test.pdf> .

Публікація (Немає автора і дати)

Актуальные проблемы психолінгвістики (н.д.). Режим доступу: <https://studopedia.info/3-25968.html>

Вимоги до оформлення додатків. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках після «Списку використаних джерел». Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток має мати заголовок, надрукований угорі малими літерами, починаючи з першої великої, і бути симетрично розташованим щодо текстур сторінки. Вони мають бути оформлені як продовження роботи й розташовані в порядку згадування в тексті посилань на них. Кожний додаток починають з нової сторінки. У правому верхньому кутку пишуть слово «Додаток» і велика літера, що його позначає (наприклад, Додаток А). Додатки слід позначити послідовно великими літерами української абетки (за винятком літер Г, І, Є, І, Й, О, Ч, Ь).